

JARMILA LOUKOTKOVÁ

14. 4. 1923 - 29. 10. 2007

Jarmila Loukotková se narodila 14. dubna 1923 v Praze v rodině významného lingvisty, etnografa a amerikanisty Čestmíra Loukotky. Matka, jejíž velkou láskou byl folklór, vystudovala uměleckoprůmyslovou školu a stala se učitelkou. Po narození dcery však zůstala doma a věnovala se domácnosti a výchově dítěte, jako tehdy většina žen ze střední vrstvy. Byla to velmi rozporuplná osobnost, snažila se svou dceru vést k umění, ale zároveň nesnášela její lásku k četbě, ke knihám a snahu jakkoliv se v umělecké oblasti projevovat.

Jako dítě byla Jarmila Loukotková velice nadaná, dobře malovala, recitovala, byla úspěšná v baletu. Do čehokoli se tehdy pustila, v tom začala v krátké době vynikat. Rodiče si však ani na okamžik nepřipustili, že by se v budoucnu živila jako umělkyně, proto veškeré její umělecké snažení bylo již v zárodku potlačeno. Jarmila tedy začala psát – zakažte někomu psaní! Na své dětství Loukotková nevzpomíná ráda. Vyrůstala totiž v přepjatě přísném prostředí. Na jedné straně existovala snaha o její optimální tělesný a duševní vývoj, na druhé straně se při výchově uplatňovala až neuvěřitelná přísnost plná zákazů a rozkazů bez jakékoli pochvaly a za naprostého nedostatku citových projevů. Nedostatek citu ji později jako dospívající dívku donutil k tomu, že si ho začala vytvářet sama psaním milostných povídek. Toto „rodinné ghetto“, jak říká sama autorka, mělo i svou kladnou stránku. Od své matky, výborné hospodyně a výtečné kuchařky, se přiučila a „odkoukala“ rodinné recepty předávané z generace na generaci, hospodyňské praktiky a způsob hospodaření. To ve svém životě velice dobře zúročila a předala dál své dceři a vnučce. Vaření bylo, kromě chalupy se zahradou na úpatí Jizerských hor, jejím celoživotním koníčkem.

Dětství prožila Jarmila Loukotková ve Vysočanech v ulici U Rokytky, v blízkosti školy. Vysočanská škola měla výbornou úroveň. Velice se zde dbalo na pravopis, skladbu vět a přesnou výslovnost. To později Loukotková jako spisovatelka

nejednou ocenila. Do školy chodila ráda. Na rozdíl od přísného domácího prostředí se tady cítila dobře. Školní docházka pro ni byla dokonce přitažlivější než hra s ostatními dětmi. Do této doby spadají i její první literární pokusy. Ve třetí třídě obecné školy napsala scénku o královně Zimě, která se s velkou slávou hrála na akademii ve vysočanském Národním domě. Po dokončení základní školní docházky pokračovala Loukotková ve studiu na reálném gymnáziu Elišky Krásnohorské. Zde řídil její první literární kroužky profesor češtiny dr. Gustav Pallas. Právě na jeho doporučení vyšla u nakladatele Augusty v roce 1940 v Litomyšli její první kniha povídek s názvem *Jasmín*. Místo honoráře však dostala ředitelskou důtku, protože si publikování nedala schválit ředitelstvím školy. Námětem těchto prvních povídek už tehdy byla antika. Lásku k antice Loukotková zřejmě zdědila po svém prastrýci Františku Loukotkovi, řediteli klasického gymnázia. Byl to člověk, který antikou žil a přímo ji vyzařoval kolem sebe. Napsal řadu učebnic latiny a řečtiny a byl to náš poslední latinsky píšící básník. Osudovým okouzlením pro Loukotkovou byla také Shakespearova tragédie Julius Caesar, která se tehdy hrála v Národním divadle se skvělým hereckým obsazením. Od té doby antika Jarmilu Loukotkovou provázela životem.

Jarmila Loukotková maturovala za heydrichiády a stanného práva v květnu 1942. Pokračovat ve studiu na vysoké škole byl tehdy pro nadanou studentku, stejně jako pro tisíce dalších mladých lidí, nespílitelný sen, neboť vysoké školy byly hned v prvním roce protektorátu uzavřeny. Loukotková se tedy začala věnovat studiu jazyků na soukromé jazykové škole profesora Světničky, kde roku 1943 složila zkoušku učitelství z francouzštiny a pedagogiky a o rok později ještě z němčiny. Původním povoláním byla tedy učitelka, i když učitelkou profesí nikdy nevykonávala.

Od května roku 1943 do roku 1945 pracovala Jarmila Loukotková jako smluvní kancelářská síla v zásobovacím oddělení vinohradské radnice. Nedalo se říci, že by ve svém zaměstnání byla zavalena prací, proto čas, který jí zbýval po splnění povinností, vyplňovala psaním. Inspirována Sienkiewiczovým románem *Quo vadis*, především postavou básníka Petronia, napsala romaneto *Petroniův sen*. V té době však německá cenzura vydání nepovolila, neboť spatřovala v Petroniově spoluhráči Neronovi obdobu Hitlera. Zdramatizovaný *Petroniův sen* byl přijat v Národním divadle, dokonce bylo stanoveno i obsazení, ale drama stihl stejný osud jako romaneto.

Po otevření vysokých škol v roce 1945 pokračovala Jarmila Loukotková ve studiu. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy studovala v letech 1945-1949 estetiku dramatu a francouzštinu. V obou těchto oborech dosáhla vynikajících výsledků. Na jejích studijních úspěších měl zásluhu i pobyt na univerzitě v Ženevě, kde v roce 1946 absolvovala letní semestr pro zahraniční studenty. V této poválečné době to představovalo obrovské množství dokladů, potvrzení, doporučení, kolků, razítek a formulářů, ale to pilnou studentku rozhodně nemohlo odradit od samostatné cesty za poznáním. Ráda se vymanila ze světa věčných výtek ze strany rodičů a ve společnosti svých vrstevníků zjistila, že si vede více než dobře.

Roku 1950 se Loukotková provdala a následovala svého manžela, hutního inženýra, do Králova Dvora u Berouna. O rok později se jí narodila dcera Jarmila. V roce 1953 se rodina znovu stěhovala, tentokrát do Kladna, kde spisovatelka navázala spolupráci s ochotnickým divadlem. V roce 1962 se již natrvalo vrátila zpět do Prahy. Od té doby zde žila a věnovala se spisovatelské práci. Historický žánr neodmyslitelně patří k její spisovatelské osobnosti. Charakteristickým rysem historických próz Jarmily Loukotkové je, že čerpají přitažlivou látku zejména z antiky a ze středověké Francie.

K Petroniovu tématu se Loukotková znovu vrátila v roce 1947, v době vysokoškolských studií, svojí první románovou prací *Není římského lidu*. Psaní předcházelo důkladné prostudování veškeré tehdy dostupné literatury včetně podrobného plánu starověkého Říma. Práci na románu byla stržena a zaujata tak, že se jí podařilo dokončit jej za pouhé tři měsíce. S vydáním už to tak jednoduché nebylo. Jarmila Loukotková svůj první román přihlásila do soutěže Evropského literárního klubu, ale poválečná doba tomuto tématu nepřála a to znamenalo neúspěch. Poté ho nabídla nakladatelství Práce, ale ani tady to zpočátku nevypadalo nijak nadějně. Kniha nakonec vyšla v dubnu 1949. Historickou kulisou románu je Řím doby císaře Nerona a básníka Petronia. Od počátku nového letopočtu, kdy po smrti císaře Augusta vládli Římu nechvalně známí císařové Tiberius, Caligula a slabý Claudius, se světovládné imperium zmítá ve vnitřních rozporech a dochází zde ke stále se prohlubujícímu společenskému, morálnímu a sociálnímu úpadku. Vydáním tohoto románu se Loukotková okamžitě stala známou a čtenou autorkou. Ani tato práce však nešla cenzuře, tentokrát komunistické. Román se dostal na index a dvacet let patřil mezi zakázané knihy. Podruhé vyšel sice až v roce 1969, ale dosáhl již sedmi vydání.

Dalším údobím antiky, které Jarmilu Loukotkovou zaujalo natolik, že ho zpracovala do svých dalších románů, je doba otrockých vzpour. V roce 1950 vyšel *Spartakus*, jehož stěžejním námětem je Spartakova vzpoura. V roce 1957 vychází volné pokračování s názvem *Smrtí boj nekončí* (v souborném vydání z roku 1969 dostal první díl název *Před námi boj*). Hlavní hrdina Gavius, Spartakův přítel, se vrací na Sicílii a pokouší se sjednotit otrocká vojska. Dalším dílem s touto tematikou je román *Pro koho krev* (1968). Hlavním hrdinou je Spartakův předchůdce Athénión, který vzbouří ke spravedlivému boji utlačované sicilské otroky.

Mezi další období charakteristické pro literární dílo Jarmily Loukotkové patří francouzský středověk. Románová epopéj *Navzdory básník zpívá* (1957), při jejímž zpracování vycházela autorka z Villonových buřičských veršů, je považována za její nejvýznamnější knihu. Podává široký obraz středověké Paříže studentů, šlechtických paláců i vykřičených krčem, v nichž byl Villon doma a kde se uměl stejně dobře ohánět ostrým slovem jako dýkou při soubojích se svými soky i královskými biřici. Souběžně s tímto románem vychází kniha *Bůh či ďábel* (1957). Hlavním hrdinou je maršál de Retz, oddaný spolubojovník Panny Orleánské. V obou románech Loukotková uplatňuje bohatě rozvětvený děj umocněný dramatickými zápletkami a volbou nevšedních hrdinů. Preciznost v kresbě historických reálií navozuje dobovou atmosféru a osudy hrdinů z dávných časů dovede velice srozumitelně oslovit současníky a pobavit je. Proto jsou její romány čtenáři tak žádané.

Odklon od historického tématu představují další dvě práce Jarmily Loukotkové, určené především mládeži. *Liána smrti* (1968) je dobrodružná kniha čerpající z otcových studií o jihoamerických Indiánech. Dívčí román *Vstup do ráje zakázán* (1969) je zčásti autobiografický příběh. Řeší problematiku rozpadajícího se manželství rodičů hlavní hrdinky a vztah dospívající dívky k rodičům.

Následující etapou v tvorbě Loukotkové je obrat k současnému společenskému románu, kde je hlavním tématem postavení ženy v životě. Takovým pokusem je psychologický román ze života intelektuální ženy *Dar jitra prvního* (1971), kde hlavní hrdinka neúspěšně a svízelně hledá životního partnera. V roce 1973 vychází román *Medúza*, zachycující citové zranění děvčete, které přijelo do Prahy hledat slávu a bohatství, ale místo toho nachází jen pár prchavých známostí, lidskou špatnost a nespokojenost sama se sebou.

Hlavním hrdinou psychologického románu s kriminální zápletkou *Odměna* (1975) je Vladimír Brázdil, jeden z mnoha mladých lidí, kteří poměrují život výhradně hmotnými statky a jsou ochotni je získat způsobem, neslučujícím se s etickými normami ani se zákonem. Jeho touha „žít na úrovni“ ho dovede až k vraždě. Tématikou ze současnosti se zabývá také novela *Žít jednou spolu* (1988).

Románem *Pod maskou smích* (1977) se Jarmila Loukotková vrací ke své lásce – antice. Příběh se odehrává padesát let po třetí punské válce. Postavy jsou tentokrát vymyšlené, zato události zcela autentické. Historická realita je zde více než jinde ukázána na každodenním životě prostých Římanů a na neutěšených poměrech ve městě. Starořímská freska *Doma lidé umírají* z roku 1981 zachycuje volební boj dvou kandidátů na konzulský úřad v době, kdy se Řím stal po vítězných válkách s Kartágem hlavou mocného státu ovládajícího celé Středomoří. Dokonalá znalost antických poměrů umožnila autorce podat přesný obraz Říma republikánského období.

Před listopadem roku 1989 napsala Loukotková svůj další román *Lhůta prošla*. Tehdy však ještě nemohl vyjít, k jeho vydání došlo až v roce 1992. Jedná se o dobrodružný, zčásti sci-fi příběh, kde je nastolena otázka mravní volby. Hlavním hrdinou je profesor Severin, který pracuje na převratném objevu v oblasti přírodních věd. Objevem může lidstvu velice prospět, ale stejně tak dobře se dá jeho práce zneužít. Podlehne člověk, vystavený brutálnímu nátlaku moci, a nechá se zlomit, nebo uposlechne hlasu svědomí? Příběh je doslova nabit napínavými situacemi a udržuje čtenáře po celou dobu v napětí.

Ve starověké mozaice *Křik neviditelných pávů* (1997), jež se odehrává v období punských válek, se čtenář opět setkává s barvitou kresbou prostředí, mravů a vztahů v kultuře časově i geograficky vzdálené. Hlavní hrdinové však zůstávají lidmi se stejnými vlastnostmi jako lidé současní, jsou stejně ctižádostiví, marniví, úzkostní, vzrušovaní láskami či citovým chladem.

Každý z autorčinych hrdinů je typickým představitelem své doby, ale svým myšlením a činy má co říci také dnešku i dobám příštím. Jarmila Loukotková o svých hrdinech řekla: „...Když jsem se posléze nad vším zamýšlela, shledala jsem, že románoví hrdinové nepřekonávají osud, objektivní překážky, jiné lidi, oni překonávají sami sebe, vítězí sami nad sebou nebo prohrávají. Je to tak v literatuře jako v životě,

protože věřte, že dobrá literatura je vždycky obraz života, i když se žádný z těch napsaných příběhů ve skutečnosti nikdy neudál....“

Poslední knihou ze spisovatelské dílny Loukotkové je **Jarmila Loukotková vzpomíná, vypráví a vaří** (2000). Déle než čtvrt století vyzývala nakladatelství vyhlášenou kuchařku, aby zveřejnila recepty ze své nevšední kuchyně. Spisovatelka tak učinila v knize, kde předkládá nejen lahůdky kulinářské, ale i ty k potěšení duše. Začíná u rodové tradice vyhlášených a talentovaných kuchařek, vzpomíná na dětství, prarodiče i na jídla, která se vařila. Seznamuje čtenáře s gastronomickými zkušenostmi, které získala během zahraničních cest a nezapomíná ani na dobroty ze stolů svých přátel. Je to knížka plná životní síly i nevšedních kulinářských předpisů moderních i přímo historických, ale vždy ověřených dalšími generacemi jednoho gurmetského rodu.

Nezanedbatelná je také překladatelská práce Jarmily Loukotkové, jež se vztahuje ke dvěma výrazným osobnostem starofrancouzské literatury – ke středověkému básníku Villonovi a prozaiku de La Rochefoucauldovi, jednomu z představitelů klasicismu 17. století.

Jarmila Loukotková je považována za nejkvalifikovanějšího tlumočníka Villonovy poezie – přebásnila do češtiny celé jeho dílo, něco přes tři tisíce veršů. V roce 1975 vyšel v jejím překladu **Malý testament**, poté **Velká závěť** (1978). V roce 1987 dostala nabídku z Československého spisovatele s návrhem na první české souborné zpracování celého Villonova básnického díla, včetně jedenácti balad v žargonu. Podle vyjádření samotné Loukotkové patří žargonové balady k tomu nejlepšímu, co kdy v životě přeložila a udělala vůbec. Při práci ocenila češtinu, její košatost a stručnost zároveň. Tyto balady jsou v evropských jazycích téměř nepřeložitelné, pokud se nepřevedou do historického jazyka. Žádný jiný evropský jazyk nedokáže obsáhnout bohatost těchto veršů. To čeština dokáže, zachytí každou melodii verše, každý záchvěv nálady. Kompletní přebásnění Villonových veršů vyšlo v roce 1987 pod názvem **Šibeničník**. Významné jsou také překlady Françoise de La Rochefoucaulda, které vyšly pod názvem **Krutá kniha aforismů s lehkými úvahami o těžkém životě** (1969) a **Krutý dvořan** (1982).

Na objednávku nakladatelství Motto pracovala Loukotková na přípravě románu ze starého Říma **Na věky vlkům**. Zůstalo však jen u promýšlení námětu. Únava a stále se zhoršující zdravotní stav nedovolily autorce udělat více. Ostatně na únavu měla

nárok, neboť psala více než šedesát let. Jarmila Loukotková zemřela 29. října 2007 ve věku 84 let.

Jarmila Loukotková prošla mnoha nelehkými životními obdobími. Citová chudoba z dětství ji pronásledovala celá léta. Přes všechny peripetie však neztratila svoji sílu, optimismus a šťastný pohled na svět. Spisovatelčiny životní osudy nejlépe vystihuje závěrečná kapitola z její poslední knihy ***Jarmila Loukotková vzpomíná, vypráví a vaří***: „...zalitovala jsem doby svého dětství a mládí, kdy jsem byla silná, zdravá, odhodlaná, plná ideálů a nápadů, leč výchovou zpracovaná tak, že se dodnes často nechovám jako svobodný člověk, nýbrž jako vzbouřený otrok. ...s dojetím a láskou vzpomínám na svoje prarodiče jako na kousek nebe za mříží žaláře...“